
Les bases de l'Administració digital

PID_00263125

Agustí Cerrillo i Martínez

Temps mínim de dedicació recomanat: 3 hores

Agustí Cerrillo i Martínez

Catedràtic de Dret administratiu.
Universitat Oberta de Catalunya.

Primera edició: febrer 2019
© Agustí Cerrillo i Martínez
Tots els drets reservats
© d'aquesta edició, FUOC, 2019
Av. Tibidabo, 39-43, 08035 Barcelona
Disseny: Manel Andreu
Realització editorial: Oberta UOC Publishing, SL

Cap part d'aquesta publicació, incloent-hi el disseny general i la coberta, no pot ser copiada, reproduïda, emmagatzemada o transmesa de cap manera ni per cap mitjà, tant si és elèctric com químic, mecànic, òptic, de gravació, de fotocòpia o per altres mètodes, sense l'autorització prèvia per escrit dels titulars del copyright.

Índex

Introducció.....	5
Objectius.....	6
1. L'Administració electrònica.....	7
1.1. El desenvolupament tecnològic i l'Administració electrònica	9
1.2. L'impuls de l'Administració electrònica	10
1.3. La regulació de l'Administració electrònica	13
2. Els principis generals de l'Administració electrònica.....	19
3. Els drets i les obligacions de l'Administració electrònica.....	24
4. L'accés als serveis públics mitjançant els mitjans electrònics	28
5. La seguretat a l'Administració electrònica.....	32
6. Les relacions interadministratives per mitjans electrònics....	34
6.1. La interoperabilitat	35
6.2. La reutilització de les aplicacions	37
Abreviatures.....	39
Bibliografia.....	40

Introducció

El desenvolupament de la tecnologia està transformant la manera com funcionen les administracions públiques i com es relacionen amb la ciutadania.

L'Administració electrònica no solament consisteix a automatitzar els processos que duen a terme les administracions públiques o permetre l'ús dels mitjans electrònics per a canalitzar la comunicació entre les administracions públiques i la ciutadania, sinó que l'ús de les noves tecnologies com ara la intel·ligència artificial, el *big data* o el *cloud computing* estan generant noves oportunitats per a construir unes administracions públiques més properes i obertes a les necessitats de la ciutadania que funcionin de manera més eficaç, proactiva i personalitzada.

Aquestes oportunitats ja s'estan aprofitant en algunes administracions públiques per a repensar com funcionen i com es relacionen amb la ciutadania. Alhora, en algunes ocasions ja s'estan recollint en estratègies i, de manera més fragmentària, en algunes normes jurídiques.

En aquest mòdul, analitzarem les bases jurídiques de l'Administració digital que en l'actualitat estan recollides en la Llei 39/2015, d'1 d'octubre, de procediment administratiu comú de les administracions públiques (LPACAP) i en la Llei 40/2015, d'1 d'octubre, de règim jurídic del sector públic (LRJSP).

Objectius

- 1.** Conèixer les bases de l'ús dels mitjans electrònics en el funcionament de les administracions públiques i en les relacions entre les administracions públiques i la ciutadania.
- 2.** Identificar l'impacte del dret en el desenvolupament de l'Administració electrònica.

1. L'Administració electrònica

L'expressió administració electrònica comprèn els diversos usos dels mitjans electrònics en les administracions públiques i en les seves relacions amb la ciutadania. L'Administració electrònica consisteix en l'ús intensiu dels mitjans electrònics per l'Administració pública amb l'objectiu de millorar l'eficiència interna, les relacions interadministratives i les relacions de l'Administració amb els ciutadans.

L'Administració electrònica persegueix incrementar l'eficàcia de les administracions públiques al mateix temps que enforteix la seva apertura i transparència i, en última instància, es facilita la relació amb la ciutadania i la personalització dels serveis que els ofereixen.

Alguns autors consideren que avui no s'ha de parlar d'Administració electrònica sinó d'Administració digital, cosa que suposa superar l'automatització dels processos de les administracions públiques en què se centra l'Administració electrònica per a repensar el funcionament de les administracions públiques per mitjà de la innovació que es pot derivar de l'ús dels mitjans electrònics i de l'apertura de les administracions públiques.

Segons aquests autors, l'Administració digital consisteix en l'ús dels mitjans electrònics per les administracions públiques per a genera valor.

En qualsevol cas, l'Administració electrònica no és una finalitat en si mateixa sinó que persegueix altres finalitats. El desenvolupament de l'Administració electrònica té un caràcter instrumental amb l'objectiu d'avançar cap a una administració pública:

- **Més oberta:** l'Administració electrònica permet que els ciutadans es puguin relacionar amb les administracions públiques les 24 hores del dia, els 365 dies de l'any.
- **Més transparent:** l'Administració electrònica facilita que els ciutadans puguin conèixer què passa a l'interior de les administracions públiques accedint a la informació que generen o als procediments que tramiten.
- **Més propera:** l'Administració electrònica ofereix una diversitat de canals per mitjà dels quals els ciutadans es poden relacionar amb les administracions públiques de manera personalitzada a les seves circumstàncies personals o als seus interessos professionals.
- **Més integral:** l'Administració electrònica facilita la cooperació interadministrativa perquè els ciutadans es puguin relacionar amb les administraci-

Lectura recomanada

Vegeu sobre això Trends to watch (2016) (<https://goo.gl/XOhhwK>) i, en general, Cerrillo i Martínez (2016).

ons públiques independentment dels òrgans competents per a tramitar els procediments en què estiguin interessats.

Malgrat els avenços considerables que l'Administració electrònica pot suposar en les relacions entre els ciutadans i les administracions públiques, l'extensió de l'ús dels mitjans electrònics a les administracions públiques també pot facilitar el sorgiment de diferents riscos per a la ciutadania i les seves relacions amb les administracions públiques:

- **Fractura digital:** Des d'un punt de vista general, el risc principal que es pot generar de l'extensió de l'Administració electrònica és la fractura digital, és a dir, l'agreujament de les desigualtats a causa de la tecnologia. Per a fer front a aquest risc, les administracions públiques han de dur a terme polítiques per a estendre els mitjans electrònics a tot el territori i facilitar el seu ús per part de tots els col·lectius socials i, en particular, per aquells que puguin tenir alguna discapacitat o, simplement, pocs coneixements tècnics o informàtics.
- **Vulneració de la seguretat:** La configuració d'internet com a xarxa oberta, de lliure accés i amb un caràcter global introdueix riscos en la seguretat de les comunicacions com pot ser la suplantació dels autors de la comunicació, l'alteració dels missatges o la vulneració de la confidencialitat.
- **Vulneració de la intimitat:** Els mitjans electrònics faciliten l'accés i l'agregació de dades personals en poder de les administracions públiques que poden arribar a proporcionar un perfil de la persona afectada. Tot això sense que aquesta en tingui coneixement i sense deixar cap rastre.
- **Descoordinació administrativa:** Les diferents administracions públiques i els òrgans administratius poden tenir pocs incentius per a compartir projectes i informació en el marc de l'Administració electrònica.

Altres obstacles i riscos que dificulten el desenvolupament de l'Administració electrònica són (Cerrillo i Martínez, Alguacil, González i Moro, 2016):

- La fragmentació dels mercats digitals.
- La manca d'interoperabilitat.
- L'increment de la ciberdelinqüència i l'escassa confiança amb les xarxes.
- L'absència d'inversió a les xarxes.
- La insuficiència dels esforços de recerca i innovació.
- Les mancances en l'alfabetització i la capacitat digital.
- La pèrdua d'oportunitats per a afrontar els reptes socials.

L'Administració electrònica té un caràcter polièdric ja que presenta diferents plànols (tècnics, politicoorganitzatiu, jurídic) la intersecció dels quals és necessària per al seu desenvolupament òptim.

De fet, com manifesta l'expressió coneguda de l'OCDE, «la tecnologia és un facilitador, però no una solució». En efecte, l'Administració electrònica no és un assumpte merament tècnic, sinó de governança democràtica. Per això, els efectes dels mitjans electrònics només s'aconseguiran en la mesura que també introdueixin canvis en les estructures, en els processos i en la manera com treballen i s'organitzen els poders públics (Recomanació, 2004, 15 del Comitè de Ministres del Consell d'Europa).

La Comissió de la Unió Europea es va manifestar en aquesta direcció en la seva comunicació sobre «El paper de l'Administració electrònica en el futur d'Europa» [COM (2003) 567 final] afirmant que

«l'èmfasi no s'ha de posar en les TIC pròpiament dites, sinó en la seva utilització combinada amb els canvis organitzatius i amb les noves aptituds encaminades a millorar els serveis públics, els processos democràtics i les polítiques públiques».

També és necessari la regulació de l'ús i l'impacte dels mitjans electrònics en l'Administració pública de manera que es garanteixin els drets de la ciutadania en les seves relacions amb les administracions públiques i la seguretat de les transaccions electròniques que es portin a terme.

1.1. El desenvolupament tecnològic i l'Administració electrònica

En els darrers anys, les administracions públiques han fet importants esforços per a impulsar l'ús dels mitjans electrònics tant en la seva activitat interna com en les seves relacions amb la ciutadania per a poder aprofitar tot el potencial que es deriva de l'ús de la tecnologia. Aquest impuls s'ha concretat en l'adopció de diverses estratègies que han definit els objectius i accions a impulsar.

Les dades adquireixen un paper molt significatiu en l'Administració electrònica. En l'exercici de les seves funcions, les administracions públiques generen una multitud ingent de dades que s'han de gestionar adequadament i que són molt útils per a la presa de decisions. Així mateix, la ciutadania i les empreses faciliten moltes dades a les administracions públiques, tant directament com indirectament, que són aconseguïdes en l'exercici de les seves funcions i que tenen un valor important en la presa de decisions i per a la reutilització. A més, totes aquestes dades poden ser objecte d'anàlisi per mitjà de la mineria de dades i les tècniques de *big data*, cosa que permet anticipar models de comportament de la ciutadania, prestar serveis de manera proactiva o personalitzar les actuacions de les administracions públiques a les circumstàncies de cada interessat aproximant les expectatives a la prestació efectiva dels serveis.

Desenvolupament tecnològic i Administració electrònica

«L'Administració digital es refereix a l'ús de la tecnologia no solament per a automatitzar els processos de les administracions públiques sinó també per a generar valor públic. L'Administració digital va més enllà de l'Administració electrònica. Les noves tecnologies mòbils, la informàtica al núvol, el *big data*, les dades obertes i la col·laboració entre les administracions públiques, la ciutadania, les empreses i la societat civil s'uneixen als mecanismes i instruments propis de l'Administració electrònica per a construir unes administracions públiques obertes i eficients que presten uns serveis personalitzats i accessibles a la ciutadania i a les empreses».

(Cerrillo i Martínez, i altres, 2016).

El desenvolupament de la intel·ligència artificial també està començant a tenir un impacte significatiu en l'evolució de l'Administració electrònica (Kaplan, 2017).

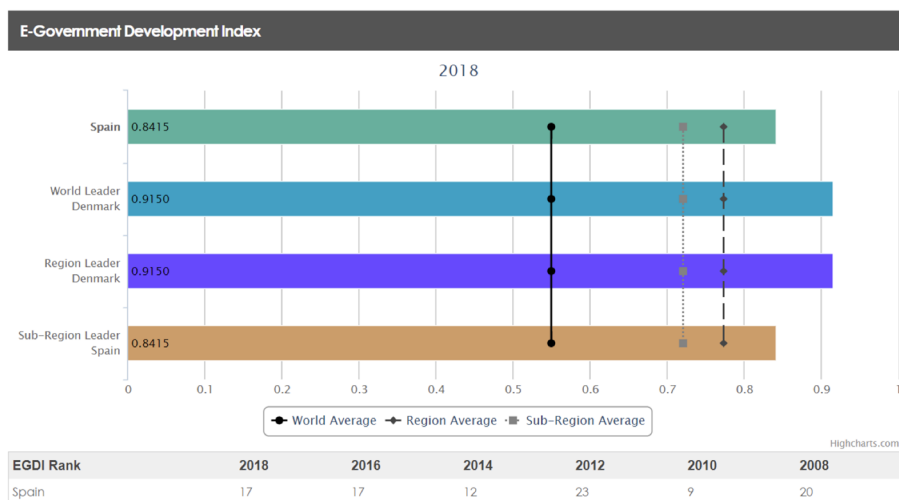
1.2. L'impuls de l'Administració electrònica

1) La situació actual de l'Administració electrònica

Per a poder conèixer aquesta evolució i valorar l'estadi actual de l'Administració electrònica a Espanya, en els darrers anys s'han dut a terme diferents anàlisis de la situació de l'Administració electrònica a Espanya. Les metodologies emprades i els objectius dels diferents estudis són diferents de manera que, en algunes ocasions, arriben a conclusions diferents. No obstant això, la seva consulta facilita informació útil per a fer una aproximació a l'estadi de desenvolupament de l'Administració electrònica a Espanya.

D'una banda, segons l'índex de disposició per a l'Administració electrònica elaborat per la UNPAN, el 2018 Espanya ocupa el lloc 17, la qual cosa millora sensiblement la posició que havia ocupat en anys anteriors. Aquest índex té en compte la presència de les administracions públiques a la xarxa, la infraestructura de les comunicacions i el capital humà del país.

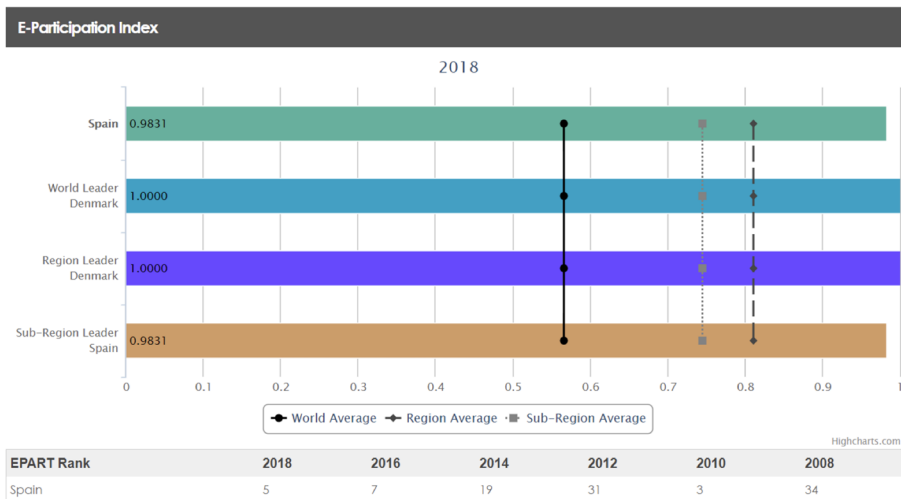
Índex de desenvolupament de l'Administració electrònica

Font: United Nations Network of Public Administration, 2018.

Amb relació a l'índex de participació telemàtica, un altre índex elaborat per la UNPAN que té en compte el desenvolupament de l'Administració electrònica efectivament aconseguit per un país determinat, i també la seva qualitat i utilitat, el 2018 Espanya ocupa el lloc 5 del rànquing (34 el 2008).

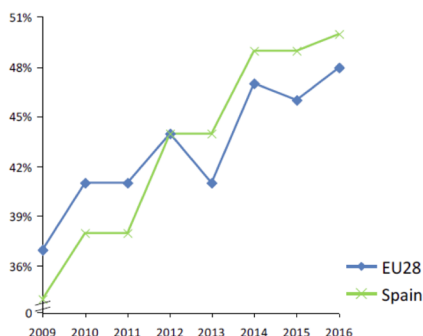
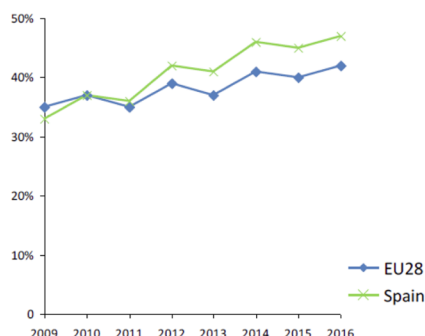
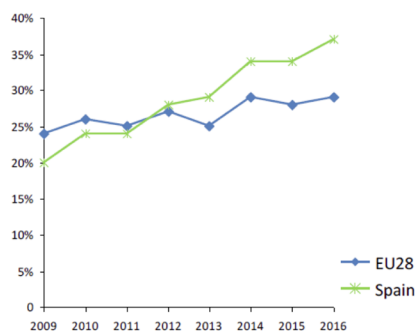
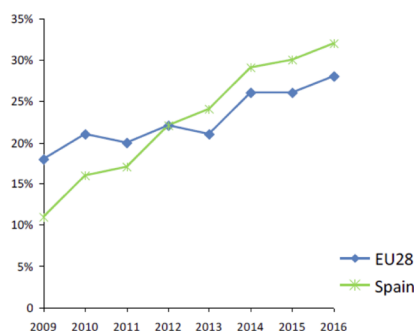
Índex de participació electrònica

Font: United Nations Network of Public Administration, 2018.

D'altra banda, segons l'enquesta sobre serveis en línia a la Unió Europea elaborada anualment per la Comissió Europea, el 2017 Espanya se situava per sobre de la mitjana europea en la demanda dels diferents serveis electrònics.

Índex d'ús de l'Administració electrònica

Percentage of individuals using the internet for interacting with public authorities in Spain**Percentage of individuals using the internet for obtaining information from public authorities in Spain****Percentage of individuals using the Internet for downloading official forms from public authorities in Spain****Percentage of individuals using the Internet for sending filled forms to public authorities in Spain**

Font: European Commission, 2017.

2) Els plans de l'Administració electrònica

El desenvolupament de l'Administració electrònica ha anat acompanyat, en els últims anys, de l'adopció de diferents estratègies per diferents instàncies territorials. Per mitjà d'aquestes estratègies es fixen els objectius i les prioritats de l'Administració electrònica i es canalitza el lideratge públic en aquest àmbit.

En efecte, malgrat que generalment es relaciona l'Administració electrònica amb l'ús de la tecnologia per les administracions públiques, el desenvolupament de l'Administració electrònica té un abast més ampli en la mesura que exigeix canvis organitzatius i procedimentals que han de ser impulsats per un lideratge polític i tècnic, clar i decidit que determina l'abast de l'ús de la tecnologia.

Sense entrar en els detalls, per a conèixer la tendència que adoptarà el desenvolupament de l'Administració electrònica en els propers anys, pot resultar d'utilitat portar a col·lació el Pla d'acció sobre Administració electrònica de la Unió Europea per al període 2016-2020. Accelerar la transformació digital de l'Administració¹, en què es preveu que:

⁽¹⁾COM (2016), 179 final.

«El 2020, les administracions públiques i les institucions públiques de la Unió Europea hauran de ser obertes, eficaces i integradores, proporcionant serveis públics digitals a tots els ciutadans i empreses de la UE que siguin personalitzats, transfronterers, fàcils d'usar i d'extrem a extrem. S'usaran enfocaments innovadors per a dissenyar i oferir millors serveis adequats a les necessitats i demandes dels ciutadans i de les empreses. Les administracions públiques utilitzaran les oportunitats que ofereix el nou entorn digital per a facilitar la seva interacció amb les parts interessades i entre elles».

El Pla d'acció disposa que qualsevol projecte d'Administració electrònica que s'impulsi s'ha de basar en els principis següents: versió digital per defecte, principi d'un sol cop, inclusió i accessibilitat, obertura i transparència, escala transfronterera per defecte, interoperabilitat de forma predeterminada, i fiabilitat i seguretat. Precisament, l'últim principi és una mostra de la relació que el desenvolupament de l'Administració electrònica té amb la protecció de les dades personals. En efecte, com destaca la Comissió Europea «totes les iniciatives haurien d'anar més enllà del mer compliment del marc jurídic sobre la protecció de dades personals i de la intimitat i la seguretat informàtica, integrant aquests elements en la fase de disseny».

Web recomanada

Vegeu més informació a:
<https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/european-egovernment-action-plan-2016-2020>.

Font: Comissió Europea.

1.3. La regulació de l'Administració electrònica

L'ús dels mitjans electrònics a les administracions públiques ha generat, al llarg del temps, nombrosos dubtes sobre la seva seguretat i sobre la validesa de les transaccions efectuades electrònicament. Per a donar resposta a aquests dubtes, en les darreres dècades s'han anat adoptant diverses normes. Tanmateix, en ocasions la regulació de l'ús dels mitjans electrònics a l'Administració pública ha estat un motor per a impulsar l'Administració electrònica. En altres, ha constituït un fre per al seu desenvolupament.

Per exemple, l'exigència de certificats electrònics per a la identificació i la signatura electrònica ha estat tradicionalment un fre per al desenvolupament de l'Administració electrònica. A partir del moment que la normativa reconeix la possibilitat d'utilitzar altres mecanismes d'identificació i de signatura electrònica més usables i accessibles s'ha superat aquesta dificultat.

Amb la finalitat d'anar-se adaptant a la ràpida velocitat amb què es produeixen els canvis tecnològics i la seva incorporació tant a les administracions públiques com a la societat, la regulació de l'Administració electrònica ha experimentat una evolució molt important en els últims anys. Tanmateix, sovint els canvis tecnològics es produeixen de manera més ràpida que l'aprovació de la normativa, cosa que genera una inseguretats jurídica o esdevé un fre per al desenvolupament i la innovació de les administracions públiques.

El desenvolupament de la regulació de l'Administració electrònica ha anat creant un cos normatiu que comparteix uns principis i que té un caràcter unitari, cosa que ha permès posar de manifest que està sorgint un nou dret administratiu que respon als canvis econòmics, polítics, socials i tecnològics que caracteritzen els inicis del segle XXI (Barnés Vázquez, 2007).

El 1992, Espanya va ser pionera en la regulació dels mitjans electrònics en l'activitat de les administracions públiques. La Llei 30/1992, de 26 de novembre, de règim jurídic de les administracions públiques i del procediment administratiu comú reconeixia que «les tècniques burocràtiques formalistes, suposadament garantistes, han caducat, malgrat que a alguns els semblin inamovibles, i la llei s'obre decididament a la tecnificació i modernització de l'actuació administrativa en el seu vessant de producció jurídica i a l'adaptació permanent al ritme de les innovacions tecnològiques». Per a això, disposava en el seu article 45 que «les administracions públiques han d'impulsar l'ús i l'aplicació de les tècniques i els mitjans electrònics, informàtics i telemàtics per al desplegament de la seva activitat i l'exercici de les seves competències, amb les limitacions que la Constitució i les lleis estableixen en la utilització d'aquests mitjans» i que «quan sigui compatible amb els mitjans tècnics de què disposen les administracions públiques, els ciutadans es podran relacionar amb aquestes per a exercir els seus drets per mitjà de tècniques i mitjans electrònics, informàtics o telemàtics». Posteriorment, el 2001, es van afegir dues disposicions a aquesta norma per a facilitar l'ús dels mitjans electrònics en els registres administratius (article 38.9) i les notificacions administratives (article 59.3).

El 2007, es va aprovar la Llei 11/2007, de 22 de juny, d'accés electrònic dels ciutadans als serveis públics. Aquesta norma va significar un canvi important en la regulació de l'ús dels mitjans electrònics. En efecte, com reconeixia la seva exposició de motius «el desenvolupament de l'Administració electrònica encara és insuficient. La causa, en bona mesura, és perquè les previsions dels articles 38, 45 i 59 de la Llei de règim jurídic de les administracions públiques i del procediment administratiu comú són facultatives. És a dir, deixen en mans de les mateixes administracions determinar si els ciutadans s'hi podran relacionar, de manera efectiva o no, per mitjans electrònics, segons si aquestes volen posar en marxa els instruments necessaris per a aquesta comunicació amb l'Administració. Per això aquesta llei pretén donar el pas del «podran» a «hauran de». En particular, l'esmentada llei va regular el dret a comunicar-se amb les administracions per mitjans electrònics, i també el règim jurídic de l'Administració electrònica. A més, de forma paral·lela a aquesta norma es van

La Reial ordre de 12 de febrer de 1900

Tradicionalment, s'ha identificat la Reial ordre de 12 de febrer de 1900, per la qual s'instava totes les oficines públiques a admetre instàncies i documents escrits amb màquina d'escriure, com el primer exemple de regulació de la incorporació de la tecnologia a les administracions públiques.

anar aprovant altres normes que incidien en la matèria com ara la Llei 17/2009, de 23 de novembre, sobre el lliure accés a les activitats de serveis i al seu exercici, la Llei 2/2011, de 4 de març, d'economia sostenible o la Llei 20/1013, de 9 de desembre, de garantia de la unitat de mercat. Així mateix, s'ha de tenir present la Llei 19/2013, de 9 de desembre, de transparència, accés a la informació pública. També cal tenir present que diverses comunitats autònomes van regular l'ús dels mitjans electrònics.

Per exemple, Llei 29/2010, de 3 d'agost, de l'ús dels mitjans electrònics al sector públic de Catalunya. Vegeu l'anàlisi de la regulació autonòmica de l'Administració electrònica a Cerrillo i Martínez (2010).

Malgrat l'impacte positiu de la Llei 11/2007, de 22 de juny, en el desenvolupament de l'Administració electrònica, no es pot ignorar que no s'han assolit els objectius previstos quan es va aprovar, ja que hi ha hagut un incompliment generalitzat d'aquesta norma, entre d'altres motius, per les dificultats de les administracions públiques de poder disposar dels recursos necessaris per a poder desplegar el seu contingut –cal tenir present que va coincidir amb el període més dur de la crisi econòmica– i la manca d'eines adequades per a imposar el seu compliment. Com ha posat de manifest Valero:

«A la pràctica, l'aplicació efectiva de les previsions de la LAECSP s'ha trobat amb altres barreres que, en última instància, no tenen res a veure amb l'existència de dificultats pressupostàries. Ans al contrari, en gran mesura es deuen a la inexistència d'una voluntat clara d'impulsar la modernització tecnològica de l'entitat respectiva, procés que de cap manera no està exempt de dificultats que, en última instància, es podrien solucionar si hi hagués un projecte institucional seriós i amb el lideratge i suport oportú al màxim nivell».

(Valero Torrijos, 2012)

El 2015, el legislador, conscient de la dispersió normativa en matèria d'Administració digital, intenta donar un nou impuls a l'Administració electrònica i, en particular, unificar la regulació de l'ús dels mitjans electrònics per les administracions públiques per mitjà de l'aprovació de la Llei 39/2015, d'1 d'octubre, del procediment administratiu comú de les administracions públiques i la Llei 40/2015, d'1 d'octubre, de règim jurídic del sector públic. Segons l'exposició dels motius:

«anava patint de dispersió normativa i de superposició de diferents règims jurídics no sempre coherents entre si, del que és mostra la successiva aprovació de normes amb incidència en la matèria (...) Davant d'aquest escenari legislatiu, resulta clau comptar amb una nova llei que sistematitzi tota la regulació relativa al procediment administratiu, que clarifiqui i integri el contingut de les esmentades Llei 30/1992, de 26 de novembre i Llei 11/2007, de 22 de juny, i aprofundeixi en l'agilització dels procediments amb un ple funcionament electrònic».

L'LPACAP disposava que les previsions relatives al registre electrònic d'apoderaments, registre electrònic, registre d'empleats públics habilitats, punt d'accés general electrònic de l'Administració i arxiu únic electrònic havien de produir efectes al cap de dos anys de l'entrada en vigor de la Llei (2 d'octubre de 2018)². Tanmateix, un cop arribada aquesta data, la majoria de les administracions públiques no estaven en disposició d'oferir-ho a la ciutadania. En efecte, com es llegeix en el Reial decret llei 11/2018, de 31 d'agost, pel qual

Lectura recomanada

Vegeu la valoració general a: Velasco Rico, 2017.

⁽²⁾Disposició final setena LPACAP.

es modifica la Llei 39/2015, d'1 d'octubre, del procediment administratiu comú de les administracions públiques «la *vacatio legis* plasmada en l'esmentada disposició final setena s'ha revelat insuficient en la pràctica per a comptar de manera simultània amb les condicions que són pressupòsit necessari per al compliment dels objectius ambiciosos que persegueixen totes dues lleis».

Per aquest motiu, davant la impossibilitat tecnicoorganitzativa de concloure en els terminis previstos inicialment els processos d'adaptació a la nova realitat, el Reial decret llei 11/2018, de 31 d'agost, amplia en dos anys el termini inicial d'entrada en vigor de les previsions de l'LPACAP (2 d'octubre de 2020)³.

⁽³⁾Article 6 Reial decret llei 11/2018, de 31 d'agost.

L'LPACAP i l'LRJSP tenen un caràcter bàsic i són d'aplicació al sector públic. Tanmateix, les disposicions relatives a l'Administració són únicament d'aplicació a les administracions públiques, és a dir, a l'Administració general de l'Estat, les administracions de les comunitats autònomes; les entitats que integren l'Administració local i també els organismes públics i entitats de dret públic vinculats o dependents de les administracions públiques.

«Les noves lleis tampoc no han resolt els problemes que arrossegava el règim de l'Administració electrònica, mostrant un atavisme decebedor que resulta particularment grotesc de matèries que eren àmpliament criticades en la seva regulació anterior. En alguns aspectes s'observa, fins i tot, una involució, quedant les coses en pitjor estat del que estaven anteriorment.

(...)

Aquestes noves disposicions generen una gran frustració, ja que més enllà de la seva inevitable retòrica triomfalista, són incapaces d'articular les solucions que demanen la societat i el Dret perquè la implantació efectiva de l'Administració electrònica sigui una realitat i rebí un règim jurídic adequat».

(Gamero Casado, 2016)

A més de les normes a què he fet referència, que tenen un caràcter transversal, cal tenir present que hi ha altres normes específiques que incideixen en l'Administració electrònica com ara la Llei 19/2013, de 9 de desembre, de transparència, accés a la informació pública i bon govern; la Llei 59/2013, de 19 de desembre, de signatura electrònica o la Llei Orgànica 3/2018, de 5 de desembre, de Protecció de Dades Personals i garantia dels drets digitals.

Juntament amb les normes anteriors aprovades a Espanya, també s'ha de tenir present altres normes aprovades a la Unió Europea que són d'aplicació per les administracions públiques espanyoles i que tenen un impacte específic en l'Administració electrònica com, per exemple, el Reglament (UE) 910/2014 del Parlament Europeu i del Consell, de 23 de juliol de 2014, relatiu a la identificació electrònica i els serveis de confiança per a les transaccions electròniques en el mercat interior que ha derogat la Directiva 1999/93/CE, el Reglament (UE) 2016/679 del Parlament Europeu i del Consell, de 27 d'abril de 2016, relatiu a la protecció de les persones físiques pel que fa al tractament de les dades personals i a la lliure circulació d'aquestes dades i pel qual es deroga la Directiva

95/46/CE o la Directiva (UE) 2016/2102 del Parlament Europeu i del Consell, de 26 d'octubre de 2016, sobre l'accessibilitat dels llocs web i aplicacions per a dispositius mòbils dels organismes del sector públic.

També cal tenir present que la competència per a regular l'ús dels mitjans electrònics a les administracions públiques no és un títol competencial específic sinó que deriva de les competències en matèria de règim jurídic de l'Administració pública i de procediment administratiu. En particular, d'acord amb l'article 149.1.18CE, aquestes competències són concurrents: l'Estat fixa les bases, és a dir, els principis bàsics i les comunitats autònomes les poden concretar per a adaptar-les a la seva pròpia organització. A més, els ens locals també tenen competències per a regular l'ús dels mitjans electrònics.

Així doncs, en l'actualitat la regulació de l'Administració electrònica està conformada per una pluralitat de normes d'origen diferent i amb continguts diversos però complementaris que incideixen en l'ús dels mitjans electrònics en les relacions entre les administracions públiques i la ciutadania (procediment administratiu, seguretat electrònica, protecció de dades, accessibilitat, etc.).

Més enllà d'aquestes normes, no es pot desconèixer que hi ha altres instruments que no tenen un caràcter normatiu en sentit estricte i que incideixen en la regulació de l'Administració electrònica. En efecte, en ocasions l'Administració electrònica està regulada per decisions adoptades pels mateixos usuaris de l'Administració electrònica que informen sobre l'abast concret de les normes vigents en relació amb un determinat projecte d'administració electrònica (per exemple, per mitjà d'un avís legal) o es comprometen al compliment de determinats estàndards (per exemple, adoptant un codi de conducta o una carta de serveis). Mitjançant aquests instruments es dona seguretat jurídica als usuaris de l'Administració electrònica.

Més enllà d'això, no es pot ignorar el paper que té la mateixa tecnologia a l'hora de regular l'evolució de l'Administració electrònica. De fet, alguns aspectes d'aquesta estan estretament determinats pel desenvolupament de la tecnologia, cosa que pot arribar a determinar el contingut de la normativa.

Un exemple el trobem en les normes tècniques d'interoperabilitat que recullen les especificacions tècniques que han de complir les aplicacions de l'Administració electrònica. Com veurem posteriorment, aquestes normes són d'obligat compliment per totes les administracions públiques per a garantir la interoperabilitat de les seves aplicacions.

Lessig afirmava fa uns anys que la regulació d'internet parteix de la regulació del seu funcionament:

Ordenances i reglaments reguladors de l'Administració electrònica

En l'actualitat, diversos ens locals disposen d'ordenances i reglaments reguladors de l'Administració electrònica. Vegeu al respecte, l'Ordenança tipus del procediment administratiu electrònic aprovada per la FEMP i l'Ordenança tipus de transparència i Administració electrònica impulsada pel Consorci Localret.

«El ciberespai és regulable en la mesura que la seva pròpia estructura, el seu codi estructural, el que condiciona el seu funcionament, és regulable. Regular el codi, l'arquitectura d'internet, és regular el ciberespai. En aquest sentit, el codi és la llei en la realitat virtual. Una llei que pot tenir un format jurídic (intervenció o regulació administrativa) o ser en forma de normes tècniques autoimposades (autoregulació). Una llei, d'altra banda, que regeix més enllà de les fronteres físiques o, més ben dit, que no les coneix i que regula, per tant, un espai global».

(Lessig, 1998)

«El maquinari i el programari, que fan del ciberespai el que és, constitueixen al seu torn un conjunt de restriccions sobre com un es pot comportar en aquest. La substància de cadascuna d'aquestes restriccions pot variar, però totes s'experimenten com a condicions per a accedir al ciberespai».

(Lessig, 1998)

2. Els principis generals de l'Administració electrònica

L'Administració electrònica s'ha de basar en el respecte de diversos principis que defineixen el marc en què s'ha de desenvolupar qualsevol projecte d'administració digital. Aquests principis orienten el seu disseny i el seu desenvolupament i tenen una funció interpretativa de la normativa reguladora, omplint les llacunes que puguin sorgir en la seva aplicació.

En l'actualitat, l'LRJSP recull diferents principis que incideixen en el disseny i el desenvolupament de l'Administració electrònica. No obstant això, el seu abast és divers. Alguns dels principis tenen un caràcter general en relació amb el conjunt de l'activitat i les relacions de les administracions públiques, mentre que altres únicament es preveuen en relació amb la seu electrònica (per exemple, els principis de qualitat, responsabilitat, accessibilitat, disponibilitat, seguretat o neutralitat).

1) Principi d'igualtat: totes les persones, independentment que utilitzin mitjans electrònics o no en les seves relacions amb les administracions públiques, s'han de situar en posició d'igualtat i, per tant, s'ha d'evitar qualsevol restricció o discriminació per raó del mitjà utilitzat. Aquest principi no està previst explícitament en l'LRJSP, però cal recordar que està reconegut amb caràcter general en la Constitució, per la qual cosa s'ha de respectar en el desenvolupament de l'Administració electrònica.

Aquest principi té una manifestació especial en relació amb aquells col·lectius que poden tenir dificultats per a accedir o utilitzar els mitjans electrònics. Sobre això, no es pot desconèixer la fractura digital que encara avui afecta determinats col·lectius com ara les persones grans, les immigrades o les discapacitades.

Per a garantir aquest principi, l'LPACAP ha reconegut el dret a l'assistència en l'ús dels mitjans electrònics.

A més, diverses normes autonòmiques han previst mecanismes específics per a garantir la igualtat en l'ús dels mitjans electrònics en les relacions entre les administracions públiques i la ciutadania. Per exemple, la Llei 29/2010, de 3 d'agost, d'ús dels mitjans electrònics al sector públic de Catalunya preveu que el sector públic ha de facilitar l'ús dels mitjans electrònics en les relacions amb els ciutadans per mitjà de la creació de punts d'accés a les entitats públiques en el marc de la Xarxa de telecentres de Catalunya, la formació adreçada als ciutadans i, en particular, a les persones amb dificultats especials per a l'ús dels mitjans electrònics, l'assistència als ciutadans, i l'orientació d'aquests, en l'ús dels mitjans electrònics, el foment de la creació de pàgines web i xarxes ciutadanes per mitjà de les quals es difongui informació pública o la creació

La Llei 11/2007, de 22 de juny

A diferència de l'LRJSP, la Llei 11/2007, de 22 de juny, feia una regulació exhaustiva dels principis de l'Administració electrònica. També incloïa alguns principis que no són recollits explícitament en l'LRJSP, com ara els principis d'igualtat, legalitat o proporcionalitat.

d'eines multilingües que facilitin la tramitació dels procediments administratius en la llengua escollida pels ciutadans, com a mínim en les llengües oficials a Catalunya.

2) Principi de simplificació: els mitjans electrònics han d'afavorir l'eficàcia administrativa mitjançant la reducció dels temps i dels terminis necessaris per a la tramitació dels procediments administratius, la disminució de les càrregues documentals o la supressió o reducció dels tràmits administratius. Per a això, les administracions han d'acompanyar el procés de tecnificació amb un redisseny funcional i de racionalització administrativa.

Com reconeix Gamero, «[l]a implantació de solucions a l'Administració electrònica està considerada com un dels instruments més eficaços de simplificació administrativa. En particular, la digitalització dels procediments administratius que té lloc amb la implantació de l'Administració electrònica és una ocasió propícia per a l'aplicació de les tècniques de simplificació» (Gamero Casado, 2014). Tanmateix, no es pot ignorar que «[l]'assimilació acrítica de les virtuts simplificadores de la mutació electrònica del procediment administratiu constitueix, per les raons abans esmentades, un risc que és convenient sortejar» (Cierco Seira, 2011).

L'LRSP no preveu mecanismes ni criteris específics per a dur a terme aquesta simplificació.

Novament, algunes normes autonòmiques han previst instruments per a facilitar la incorporació dels mitjans electrònics en la tramitació dels procediments administratius i, en particular, promoure la simplificació. En aquesta direcció, la Llei 29/2010, de 3 d'agost, d'ús dels mitjans electrònics al sector públic de Catalunya disposa, entre d'altres criteris, l'anàlisi de l'impacte de la incorporació dels mitjans electrònics en la seva regulació i en les aplicacions que els donen suport, la simplificació documental, l'impacte de la incorporació dels mitjans electrònics i la viabilitat econòmica o l'impacte de la incorporació dels mitjans electrònics en la seguretat de la documentació i la informació i les dades de caràcter personal que contenen.

3) Principi de transparència: els mitjans electrònics han de facilitar el coneixement de l'activitat administrativa per part de la ciutadania. Així mateix, la ciutadania ha de tenir coneixement de l'existència i l'abast de l'ús dels mitjans electrònics per part de les administracions públiques, per exemple mitjançant l'adopció de cartes de serveis, l'elaboració de guies o catàlegs de procediments i serveis tramitables electrònicament o la publicació de les característiques dels programes i aplicacions que s'utilitzin.

Vegeu també

Vegeu el mòdul 3 sobre el govern obert.

Novament, en l'àmbit autonòmic trobem normes que concreten aquest principi en relació amb el desenvolupament de l'Administració electrònica. En aquesta direcció, diverses normes preveuen l'elaboració i difusió de guies o catàlegs de procediments i serveis tramitables per mitjà dels mitjans electrònics.

Per exemple, el Decret 198/2010, de 2 de desembre, pel qual es regula el desenvolupament de l'Administració electrònica de la Xunta de Galícia i de les entitats que en depenen o el Decret 236/2010, de 3 de setembre, d'atenció al ciutadà de l'Administració pública de la regió de Múrcia.

4) Principi de qualitat: les administracions públiques han de garantir que en el disseny i implementació dels projectes d'administració electrònica es garanteixi l'assoliment de les finalitats perseguides. Per a garantir la qualitat del desenvolupament de l'Administració electrònica es poden impulsar els avisos legals o les cartes de serveis que fixin els compromisos de qualitat amb què es presten els serveis públics per mitjà dels mitjans electrònics.

L'LRJSP únicament preveu aquest principi en relació amb la seu electrònica i l'arxiu electrònic.

5) Principi d'accessibilitat i usabilitat: les administracions públiques han de garantir que qualsevol persona, independentment de les seves circumstàncies personals, pugui accedir a la informació i als serveis que es faciliten mitjançant els mitjans electrònics. Així mateix, han de facilitar que els projectes d'administració electrònica puguin ser utilitzats pels usuaris de la manera més senzilla, efectiva i satisfactòria.

La Directiva (UE) 2016/2102 del Parlament Europeu i del Consell, de 26 d'octubre de 2016, sobre l'accessibilitat dels llocs web i aplicacions per a dispositius mòbils dels organismes del sector públic, proposa aconseguir que els llocs web i les aplicacions del sector públic siguin més accessibles per a les persones amb discapacitat.

Aquesta directiva s'ha traslladat a l'ordenament jurídic espanyol mitjançant el Reial decret 1112/2018, de 7 de setembre, sobre accessibilitat dels llocs web i aplicacions per a dispositius mòbils del sector públic. Aquesta norma disposa que l'accessibilitat s'ha de tenir present de forma integral en el procés de disseny, gestió, manteniment i actualització dels continguts dels llocs web i les aplicacions per a dispositius mòbils. A més, també preveu que les administracions públiques han d'oferir a les persones usuàries un mecanisme de comunicació que permeti a qualsevol persona presentar suggeriments i queixes, a més d'informar sobre qualsevol possible incompliment per part del seu lloc web o de la seva aplicació per a dispositius mòbils quant als requisits d'accessibilitat i sol·licitar la informació exclosa. També s'estableix que les administracions públiques proporcionaran una declaració d'accessibilitat detallada, exhaustiva i clara sobre la conformitat dels seus respectius llocs web i aplicacions per a dispositius mòbils. Finalment, es preveu que les administracions públiques efec-

El Reial decret 1112/2018

El Reial decret 1112/2018 serà aplicable als llocs web a l'any de la seva entrada en vigor i als dos anys per als llocs web ja publicats. Per a les aplicacions per a dispositius mòbils, serà d'aplicació des del 23 de juny de 2021.

tuaran revisions del compliment dels requisits d'accessibilitat establerts tant en la fase de disseny dels llocs web i aplicacions per a dispositius mòbils com abans de la seva posada en funcionament.

L'accessibilitat no s'ha de confondre amb la usabilitat. Segons la norma ISO/Dis 9241/11, la usabilitat es refereix a «la mesura amb què un producte pot ser utilitzat per usuaris concrets per a aconseguir objectius específics amb efectivitat, eficiència i satisfacció en un context d'ús determinat». D'aquesta manera, la usabilitat persegueix que les aplicacions estiguin dissenyades de tal manera que permetin als seus usuaris relacionar-se fàcilment amb les administracions públiques.

L'LRJSP es refereix a aquests principis quan defineix la seu electrònica afirmant que «la publicació a les seus electròniques d'informacions, serveis i transaccions ha de respectar els principis d'accessibilitat i ús d'acord amb les normes establertes en aquest respecte, estàndards oberts i, si s'escau, altres que siguin d'ús generalitzat per part dels ciutadans».

6) Principi de cooperació i interoperabilitat: les administracions públiques han d'utilitzar els mitjans electrònics per a intercanviar dades i, en la mesura del possible, fomentar la prestació conjunta de serveis a la ciutadania. Per a això, han de garantir la interoperabilitat, és a dir, la capacitat dels sistemes d'informació de compartir dades i intercanviar informació. La interoperabilitat permet, a les aplicacions utilitzades per les administracions públiques, intercanviar informació i utilitzar mútuament la informació intercanviada.

La cooperació interadministrativa és necessària per a l'exercici de determinats drets dels ciutadans i, en particular, el dret a no presentar dades i documents que ja estiguin en poder de les administracions públiques.

L'LRJSP concreta el principi de cooperació atès que preveu que les administracions públiques s'han de relacionar entre si i amb els seus òrgans, organismes públics o entitats vinculats o dependents per mitjà dels mitjans electrònics. Aquests mitjans han d'assegurar la interoperabilitat i la seguretat dels sistemes i solucions adoptades per cadascunes d'aquestes. A més, han de garantir la protecció de les dades de caràcter personal.

La cooperació també es manifesta per mitjà de la transferència de tecnologia entre les administracions públiques i la reutilització de les aplicacions.

7) Principi de neutralitat: Les administracions públiques han d'evitar que les opcions tecnològiques que prenguin tant aquestes com la ciutadania puguin condicionar negativament l'abast de les seves relacions per mitjà dels mitjans electrònics. La neutralitat exigeix que les administracions públiques no depenguin d'una determinada empresa o consultoria que dissenyi o desenvolupi les seves aplicacions d'administració electrònica.

Vegeu també

Vegeu sobre això l'apartat 6 d'aquest mòdul.

Per a garantir aquest principi, cal destacar el paper dels estàndards oberts. Els estàndards oberts són aquells que són públics i la seva utilització està disponible de manera gratuïta o amb un cost que no suposi una dificultat d'accés i que no està condicionat al pagament d'un dret de propietat intel·lectual o industrial. Els estàndards oberts són la base de les aplicacions de fonts obertes que són aquelles que es distribueixen amb una llicència que permeti la llibertat d'executar-la, de conèixer el codi font, de modificar-la i de redistribuir còpies a altres usuaris⁴. L'ús d'estàndards oberts facilita la reutilització de les aplicacions, cosa que no solament pot suposar un estalvi important per a les administracions públiques sinó també la possibilitat d'intercanviar coneixement.

⁽⁴⁾Annex Llei 11/2007.

Les aplicacions de fonts obertes compleixen les quatre llibertats identificades per la Freedom Software Foundation:

- La llibertat d'executar el programa com es desitja, amb qualsevol propòsit (llibertat 0).
- La llibertat d'estudiar com funciona el programa i canviar-lo perquè faci el que cadascú vulgui (llibertat 1). L'accés al codi font és una condició necessària per a això.
- La llibertat de redistribuir còpies perquè qualsevol persona se'n pugui beneficiar (llibertat 2).
- La llibertat de millorar el programari (llibertat 3). Això permet oferir a tota la comunitat l'oportunitat de beneficiar-se de les modificacions. L'accés al codi font és una condició necessària per a això.

8) Principi de seguretat: El principi de seguretat té com a finalitat garantir que l'ús dels mitjans electrònics en les relacions entre les administracions públiques i la ciutadania no planteja problemes en relació amb la integritat, la disponibilitat o la confidencialitat de les dades.

L'LRJSP ha suprimit el principi de seguretat com a principi rector de l'Administració electrònica, mencionant-lo en la regulació de la seu electrònica, la seguretat de les dades personals que figuren en els fitxers, els sistemes i aplicacions de les administracions públiques o l'esquema nacional de seguretat.

3. Els drets i les obligacions de l'Administració electrònica

L'LPACAP reconeix diversos drets de les persones i dels interessats que conformen l'estatut jurídic de les persones davant de les administracions públiques. Tots aquests drets són autèntics drets subjectius.

Amb caràcter general, l'LPACAP reconeix el dret de relacionar-se electrònicament amb les administracions públiques. Les persones físiques tenen dret a triar, en tot moment, si es comuniquen amb les administracions públiques per mitjà dels mitjans electrònics o no. Així mateix, les persones podran modificar en qualsevol moment el mitjà triat per a comunicar-se amb les administracions públiques.

En particular, aquest dret es concreta en els drets següents que tenen caràcter complementari⁵:

⁽⁵⁾Article 13 LPACAP.

- dret a triar, en tot moment, si es comuniquen amb les administracions públiques per mitjà dels mitjans electrònics,
- dret a comunicar-se amb les administracions públiques mitjançant un punt d'accés general electrònic de l'Administració,
- dret a ser assistits en l'ús dels mitjans electrònics en les seves relacions amb les administracions públiques, especialment pel que fa a la identificació i la signatura electrònica, la presentació de sol·licituds mitjançant el registre electrònic general i l'obtenció de còpies autèntiques. Aquest dret es canalitzarà per mitjà de les oficines d'assistència en matèria de registres,
- dret a l'obtenció i utilització dels mitjans d'identificació i signatura electrònica,
- dret a la protecció de dades de caràcter personal,
- dret a la seguretat i confidencialitat de les dades que figurin en els fitxers, sistemes i aplicacions de les administracions públiques.

Algunes normes autonòmiques han reconegut altres drets de les persones a l'Administració electrònica. Com a exemple i sense ànim exhaustiu, es pot portar a col·lació la legislació valenciana que complementa el que preveu la legislació bàsica amb altres drets instrumentals com ara el dret a no utilitzar mitjans o tècniques electròniques que no hagin estat degudament aprovats, homologats i publicitats, el dret a obtenir gratuïtament una adreça de correu electrònic o el dret a utilitzar lliurement i gratuïtament els mitjans i serveis generals electrònics (article 6 Decret 220/2014, de 12 de desembre, del Consell, pel qual s'aprova el Reglament de l'Administració electrònica de la Comunitat Valenciana). De la mateixa manera, la llei foral de l'Administració electrònica preveu,

entre d'altres, el dret a utilitzar lliurement i gratuïtament els mitjans i serveis electrònics que es posin a la disposició dels ciutadans (article 4 Llei foral 11/2007, de 4 d'abril, per a la implantació de l'Administració electrònica a l'Administració de la Comunitat Foral de Navarra).

Malgrat que hem vist que l'LPACAP reconeix el dret a relacionar-se electrònicament amb les administracions públiques, determinats subjectes no gaudeixen d'aquest dret i estan obligats a comunicar-se amb les administracions públiques per mitjà dels mitjans electrònics. En particular, els subjectes següents estan obligats a utilitzar els mitjans electrònics per a efectuar qualsevol tràmit d'un procediment administratiu:

- persones jurídiques,
- entitats sense personalitat jurídica,
- aquells que exerceixin una activitat professional per a la qual es requereixi col·legiació obligatòria per als tràmits i actuacions que efectuïn amb les administracions públiques en l'exercici d'aquesta activitat professional,
- aquells que representin un interessat que estigui obligat a relacionar-se electrònicament amb l'Administració,
- empleats públics per als tràmits i actuacions que efectuen amb aquestes per raó de la seva condició d'empleat públic, en la forma en què es determini en el reglament de cada Administració pública.

Així mateix, cada Administració pública podrà establir reglamentàriament l'obligació de relacionar-s'hi mitjançant els mitjans electrònics per a determinats procediments, per a la presentació d'escrits en el registre o per a la recepció de notificacions administratives, i per a certs col·lectius de persones físiques que per raó de seva capacitat econòmica, tècnica, dedicació professional o altres motius quedi acreditat que tenen accés i disponibilitat dels mitjans electrònics necessaris.

Els interessats, que són aquells subjectes que intervenen en un procediment administratiu d'acord amb el que preveu l'LPACAP, també tenen reconeguts els drets següents relacionats amb l'ús dels mitjans electrònics⁶:

⁶Articles 4 i 53 LPACAP.

- dret a conèixer, en qualsevol moment, l'estat de la tramitació dels procediments en què tinguin la condició d'interessats,
- dret a accedir i a obtenir una còpia dels documents continguts en els procediments administratius,
- dret a no presentar els documents originals llevat que, de manera excepcional, la normativa reguladora aplicable estableixi el contrari. En cas que

s'hagi de presentar un document original, l'interessat tindrà dret a obtenir una còpia autenticada,

- dret a no presentar dades i documents que ja estiguin en poder de les administracions públiques o que hagin estat elaborats per aquestes,
- dret a complir les obligacions de pagament per mitjà dels mitjans electrònics (per exemple, targeta de crèdit i debit, transferència bancària o domiciliació bancària).

L'LPACAP no disposa de mecanismes de garantia d'aquests drets com ho feia la Llei 11/2007, de 22 de juny, atès que preveia la figura del defensor de l'usuari de l'administració electrònica en l'Administració general de l'Estat.

Un dels problemes per a l'exercici adequat dels drets previstos és el seu caràcter mediat, és a dir, per a poder exercir el dret a relacionar-se amb les administracions públiques per mitjà dels mitjans electrònics, cal que les administracions públiques prèviament posin a disposició de la ciutadania les aplicacions i els canals necessaris i que aquests s'hagin desenvolupat o desplegat d'acord amb les necessitats que es deriven del contingut dels diferents drets reconeguts. En aquesta direcció, l'LPACAP disposa que «les administracions públiques han de garantir que els interessats es puguin relacionar amb l'Administració per mitjà dels mitjans electrònics, per la qual cosa han de posar a la seva disposició els canals d'accés que siguin necessaris, i també els sistemes i les aplicacions que es determinin en cada cas».

Tanmateix, en ocasions, les administracions públiques no disposen dels recursos necessaris per a poder-ho garantir. Per a fer front a aquesta situació, l'LPACAP preveu que les comunitats autònomes i les entitats locals es podran adherir voluntàriament a les plataformes i registres de l'Administració general de l'Estat.

No obstant això, la no adhesió s'haurà de justificar en termes d'eficiència d'acord amb l'article 7 de la Llei orgànica 2/2012, de 27 d'abril, d'estabilitat pressupostària i sostenibilitat financera⁷.

Sentència del Tribunal Constitucional 55/2018, de 24 de maig de 2018

Pel que fa al que disposa la Disposició addicional segona de l'LPACAP, resulta d'interès la lectura de la sentència del Tribunal Constitucional 55/2018, de 24 de maig de 2018⁸:

«La disposició impugnada promou, en primer terme, l'adhesió de les comunitats autònomes i els ens locals a les plataformes i registres electrònics centrals. No per això es vulnera l'autonomia organitzativa d'unes i altres. Estableix, literalment, que "es podran adherir voluntàriament" (paràgraf primer) o optar "per a mantenir el seu propi registre o plataforma" (paràgraf segon). L'adhesió és, doncs, voluntària. Resulta evident que el precepte afavoreix la utilització voluntària de les plataformes centrals sense excloure qualsevol altra solució organitzativa. (...)

Observació

En particular, aquesta possibilitat es preveu pel que fa al registre electrònic d'apoderaments, el registre electrònic, l'arxiu electrònic únic, la plataforma d'intermediació de dades i el punt d'accés general electrònic de l'Administració.

⁽⁷⁾Disposició addicional segona LPACAP.

⁽⁸⁾Fonament jurídic 11.

A més d'obrir les plataformes centrals a l'eventual adhesió de les altres instàncies territorials, la previsió controvertida pressuposa que la decisió adoptada al respecte s'ha d'ajustar als mandats d'eficiència, estabilitat pressupostària i sostenibilitat financera. Tampoc per això no infringeix el principi d'autonomia (art. 2 i 137 CE): es tracta d'obligacions ja establertes per la Constitució (art. 31.2 i 135) i la Llei orgànica 2/2012, l'article 7 de la qual es remet expressament a la disposició controvertida (...) Es tracta, doncs, de restriccions a la capacitat d'autoorganització de les comunitats autònomes i els ens locals derivades de la mateixa Constitució o de previsions legals perfectament legítimes (...)

En suma, l'exigència de justificar la no adhesió a les plataformes electròniques estatals en termes d'eficiència, d'acord amb l'article 7 de la Llei orgànica 2/2012, és una base del règim jurídic de les administracions públiques (art. 149.1.18 CE) que no vulnera l'autonomia organitzativa de les comunitats autònomes (art. 2, 137 i 156 CE i estatuts d'autonomia) i els ens locals (art. 137, 140 i 141 CE). Correspon, en conseqüència, desestimar la impugnació de l'últim incís del paràgraf primer de la disposició addicional segona de la Llei 39/2015».

Quan una comunitat autònoma o una entitat local justifiqui que pot prestar el servei mitjançant els mitjans electrònics d'una manera més eficient que per mitjà de les plataformes i registres de l'Administració general de l'Estat, ha de garantir el compliment del que preveu l'Esquema Nacional d'Interoperabilitat i l'Esquema Nacional de Seguretat, a més de les seves normes tècniques de desenvolupament. D'aquesta manera, es garantirà la seva compatibilitat informàtica i interconnexió que permetran la transmissió telemàtica de sol·licituds, escrits i comunicacions entre les diverses administracions públiques.

4. L'accés als serveis públics mitjançant els mitjans electrònics

Les persones tenen a la seva disposició diferents canals d'accés a les administracions públiques mitjançant els mitjans electrònics per a exercir els seus drets les 24 hores del dia i els 365 dies de l'any des de qualsevol lloc.

L'LRJSP disposa l'accés a la informació i als serveis per mitjà dels mitjans electrònics mitjançant:

1) **Punt d'accés electrònic:** és l'espai electrònic mitjançant el qual les persones poden exercir el seu dret a comunicar-se amb les administracions públiques per mitjà dels mitjans electrònics. El punt d'accés electrònic és un conjunt de pàgines web agrupades en un domini d'internet.

El portal d'internet és un punt d'accés electrònic mitjançant el qual es facilita l'accés a la informació publicada per l'Administració pública i la seu electrònica. La titularitat del portal d'internet correspon a una administració pública, un organisme públic o una entitat de dret públic.

A més del portal d'internet, les administracions públiques poden posar a disposició dels ciutadans altres punts d'accés electrònic, mitjançant els quals es podrà accedir a les notificacions o al registre electrònic de cada organisme, per exemple.

L'LRJSP no defineix uns principis específics per als portals d'internet ni estableix unes característiques concretes que hagin de guiar el seu disseny.

2) **Seu electrònica:** és l'oficina virtual d'una administració pública. La seu electrònica és una adreça electrònica disponible per als ciutadans per mitjà de les xarxes de telecomunicacions, mitjançant la qual les administracions públiques difonen informació i presten serveis.

La titularitat, la gestió i l'administració de la seu electrònica corresponen a una administració pública, òrgan o entitat administrativa en l'exercici de les seves competències. La titularitat de la seu electrònica comporta la responsabilitat respecte a la integritat, la veracitat i l'actualització. La seu electrònica s'ha de crear mitjançant un acte formal que s'ha de publicar i en què es determinaran les seves característiques principals.

Les seus electròniques han de disposar de sistemes que permetin l'establiment de comunicacions segures sempre que sigui necessari i, a més, han de garantir la identificació del titular de la seu.

La informació i els serveis que es prestin per mitjà de la seu electrònica s'han de subjectar a diversos principis.

En primer lloc, la titularitat de la seu electrònica comporta la responsabilitat respecte de la integritat (la completesa i inalterabilitat de la informació i els serveis), la veracitat (la correspondència entre la informació difosa i la que consta en els sistemes d'informació de l'Administració pública o en els actes o normes adoptats per aquesta) i l'actualització (la vigència de la informació amb indicació de la data de l'última actualització i, si escau, de la data de la propera actualització). Així mateix, el titular de la seu també és responsable de les conseqüències que es puguin derivar dels danys que l'accés o el funcionament de la seu electrònica pugui generar.

En segon lloc, pel que fa a la seguretat, les seus electròniques hauran de disposar de sistemes que permetin l'establiment de comunicacions segures sempre que sigui necessari i, a més, hauran de garantir la identificació del titular de la seu. De fet, una de les funcions essencials de la seu electrònica és la identificació de l'Administració pública corresponent. L'LRJPSP imposa l'obligació de garantir la identitat de l'Administració actuant per a evitar casos de suplantació. En aquest sentit, les seus electròniques han d'utilitzar, per a identificar-se i garantir una comunicació segura amb les mateixes, certificats reconeguts o qualificats d'autenticació del lloc web o mitjà equivalent.

En tercer lloc, la informació i els serveis accessibles per mitjà de la seu electrònica s'hauran de subjectar als principis de transparència, publicitat, responsabilitat, qualitat, seguretat, disponibilitat, accessibilitat, usabilitat, neutralitat i interoperabilitat, i hauran de tenir en compte els estàndards oberts i, si s'escau, els que siguin d'ús generalitzat pels ciutadans.

En quart lloc, la publicació a les seus electròniques d'informacions, serveis i transaccions respectarà els principis d'accessibilitat i ús d'acord amb les normes establertes.

Finalment, les seus electròniques han d'usar estàndards oberts i, si escau, aquells altres que siguin d'ús generalitzat per part dels ciutadans.

Les funcions principals de la seu electrònica, són:

- Ser l'espai virtual en què es produeix la relació electrònica entre els ciutadans i les administracions públiques, tant en relació amb el procediment administratiu com en altres aspectes, com ara la participació electrònica.
- Servir de punt d'accés electrònic general a tots els tràmits d'una administració pública.

- Donar accés a informacions administratives i, si es considera oportú, no administratives, a més dels serveis i les transaccions electròniques.
- Donar accés al registre electrònic d'entrada i sortida de documents.
- Permetre la publicació dels butlletins oficials.
- Permetre la publicació dels actes i comunicacions del tauler d'anuncis.
- Permetre la comprovació de la integritat dels documents produïts amb codi segur de verificació i de les còpies autèntiques electròniques imprimibles.
- Donar accés a l'estat dels expedients en què el ciutadà té la consideració d'interessat.
- Donar accés als expedients de procediments subjectes a la informació pública, llevat de les dades excloses del dret d'accés.

3) Altres punts d'accés electrònic: a més del portal d'internet i de la seu electrònica, la legislació vigent preveu la posada a disposició de la ciutadania d'altres punts d'accés electrònic com ara el portal de transparència, el portal de dades obertes, el perfil de contractant i la finestreta única:

- El portal de transparència és el punt d'accés a la informació que han de difondre les administracions públiques en compliment de les obligacions de transparència previstes en la legislació vigent. Les normes de transparència preveuen que les administracions públiques han de desenvolupar un portal de transparència que faciliti l'accés dels ciutadans a tota la informació que hagi de difondre i s'adeqüi als principis d'accessibilitat, interoperabilitat i reutilització⁹.
- Els portals de dades obertes permeten a les administracions públiques posar a disposició dels ciutadans dades que estan en el seu poder en formats processables automàticament que faciliten la seva redistribució, reutilització i comercialització.
- Els perfils de contractant es configuren com un espai a internet mitjançant el qual es difon informació relativa a les licitacions i adjudicacions contractuals. L'LCSP ha ampliat significativament la informació que els òrgans de contractació han de difondre mitjançant el perfil del contractant. Tota la informació continguda en els perfils del contractant es publicarà en formats oberts i reutilitzables, i romandrà accessible al públic durant un període de temps no inferior a 5 anys¹⁰.

⁽⁹⁾Article 10 LTAIBG.

⁽¹⁰⁾Article 63 LCSP.

- La finestra única és un punt d'accés unificat a la informació i als procediments que tramita una administració pública en un àmbit determinat. La finestra única és un mecanisme de simplificació que permet a la ciutadania tenir un interlocutor únic en la tramitació de tots els procediments en què pugui estar interessat en l'exercici de les seves activitats.

5. La seguretat a l'Administració electrònica

L'ús dels mitjans electrònics a les administracions públiques comporta una sèrie de riscos inherents a la seguretat d'aquestes transaccions. La informació i els serveis que les administracions públiques presten estan sotmesos a riscos que poden provenir d'una pluralitat de situacions.

Per a prevenir i fer front a aquests riscos, les administracions públiques han d'adoptar les mesures necessàries per a garantir que l'ús dels mitjans electrònics no planteja problemes en relació amb la integritat, la disponibilitat o la confidencialitat de les dades. Les mesures que s'adoptin han de ser proporcionals a les finalitats previstes.

La Llei 11/2007 reconeixia el principi de seguretat i preveia, al llarg del seu articulat, diversos mecanismes per a fer-ho efectiu. En canvi, ni l'LPACAP ni l'LRJSP recullen aquest principi i els mecanismes referits a la seguretat han estat incorporats en el seu articulat, de manera més o menys explícita.

Concretament, com ja hem vist, l'LPACAP recull el dret a l'obtenció i utilització dels mitjans d'identificació i signatura electrònica i el dret a la protecció de dades de caràcter personal (en particular a la seguretat i confidencialitat de les dades que figuren en els fitxers, sistemes i aplicacions de les administracions públiques). L'LRJSP estableix previsions de seguretat en relació amb la seu electrònica, l'intercanvi electrònic de dades en entorns tancats de comunicació, l'arxiu electrònic, la transferència de tecnologia entre les administracions públiques i la reutilització de sistemes i aplicacions.

En la legislació actual, trobem el fonament de les mesures de seguretat de l'Administració electrònica a l'Esquema Nacional de Seguretat (ENS). Així, per exemple, en la regulació dels registres, l'arxiu electrònic o la validesa i eficàcia de les còpies efectuades per les administracions públiques, l'LPACAP es remet al que estableix l'ENS.

En particular, per a garantir la seguretat de les dades, les aplicacions han de comptar amb les mesures de seguretat previstes en l'ENS.

La finalitat de l'ENS és la creació de les condicions necessàries de confiança en l'ús dels mitjans electrònics mitjançant mesures que han de garantir la seguretat dels sistemes, les dades, les comunicacions i els serveis electrònics, de manera que permeti als ciutadans i a les administracions públiques, l'exercici dels drets i el compliment dels deures per mitjà d'aquests mitjans. Entre els principis bàsics de l'ENS que han de regir tota l'acció orientada a assegurar la

Reial decret 3/2010

Reial decret 3/2010, de 8 de gener, pel qual es regula l'Esquema Nacional de Seguretat en l'àmbit de l'Administració electrònica.

informació i els serveis, trobem la seguretat com a procés integral, la gestió basada en riscos i el caràcter diferenciat de la seguretat respecte de la gestió de la informació.

En l'aplicació de l'ENS es persegueixen els objectius següents:

- Crear les condicions necessàries de confiança en l'ús dels mitjans electrònics per mitjà de mesures per a garantir la seguretat de la informació i els serveis electrònics, que permetin als ciutadans i a les administracions públiques, l'exercici dels drets i el compliment dels deures per mitjà d'aquests mitjans.
- Establir la política de seguretat en la utilització dels mitjans electrònics, que estarà constituïda pels principis bàsics i els requisits mínims per a una protecció adequada de la informació.
- Introduir els elements comuns que han de guiar l'actuació de les administracions públiques en matèria de seguretat de les tecnologies de la informació.
- Aportar un llenguatge comú per a facilitar la interacció de les administracions públiques, i també la comunicació dels requisits de seguretat de la informació a la indústria.
- Aportar un tractament homogeni de la seguretat que faciliti la cooperació en la prestació dels serveis d'administració electrònica quan participen diverses entitats.
- Facilitar un tractament continuat de la seguretat.

Per a la consecució dels objectius de l'ENS es preveu que les administracions públiques han d'adoptar un Pla d'adequació. Per al seu compliment, resulta d'utilitat consultar les guies d'implantació elaborades pel Centre Criptològic Nacional.

Així mateix, les administracions públiques han d'elaborar diferents documents que permetin fer un seguiment del compliment dels diferents requeriments de l'ENS (declaració d'aplicabilitat, declaració de conformitat, etc.) que hauran de ser publicats a la seu electrònica. Les administracions públiques també han de sotmetre els seus sistemes d'informació, de categoria mitjana i alta, a les auditories periòdiques.

Finalment, és important assenyalar la necessitat d'identificar clarament els responsables de vetllar pel compliment de les mesures de seguretat que adopti cada Administració pública.

Web recomanada

Vegeu sobre això: https://administracionelectronica.gob.es/pae_Home/pae_Estrategias/pae_Seguridad_Inicio/pae_Eschema_Nacional_de_Seguridad.html.

6. Les relacions interadministratives per mitjans electrònics

Els mitjans electrònics poden facilitar les relacions interadministratives, a més de ser un instrument útil per a fomentar l'Administració electrònica. En efecte, les relacions interadministratives constitueixen un dels motors principals per a facilitar el desenvolupament de l'Administració electrònica.

La Comissió Europea s'ha manifestat clarament afirmant que:

«Si els sistemes implantats d'Administració electrònica no són interoperables pot tenir costos tant econòmics com socials. Entre aquests figuren: unes administracions públiques estàtiques i insensibles, costoses de gestionar i incapaces d'aplicar ràpidament les polítiques; impossibilitat de desenvolupar serveis d'administració electrònica de valor afegit; costos més elevats; major càrrega administrativa i desavantatges competitius en relació amb les empreses locals (p. ex., incapacitat per a participar en les activitats de contractació pública electrònica) i obstaculitzant el bon funcionament del mercat interior» (Comissió Europea, 2003).

L'LRJSP regula de manera sistemàtica les relacions entre les administracions públiques, tant les intraadministratives com les interadministratives, establint els principis generals d'actuació i un conjunt de tècniques per a garantir la coordinació i la cooperació entre les administracions públiques.

Les administracions públiques s'han de relacionar entre si i amb els seus òrgans, organismes públics i entitats vinculades o dependents per mitjà dels mitjans electrònics.

L'LRJSP preveu la creació de la Comissió Sectorial d'Administració Electrònica, dependent de la Conferència Sectorial d'Administració Pública. Aquesta comissió sectorial és l'òrgan tècnic de cooperació de l'Administració general de l'Estat, de les administracions de les comunitats autònomes i de les entitats locals en matèria d'Administració electrònica. A aquesta comissió li correspon assegurar la compatibilitat i interoperabilitat dels sistemes i aplicacions emprats per les administracions públiques, impulsar el desenvolupament de l'Administració electrònica a Espanya i, en última instància, assegurar la cooperació entre les administracions públiques per a proporcionar informació administrativa clara, actualitzada i inequívoca¹¹.

⁽¹¹⁾ Disposició addicional novena LRJSP.

Les administracions públiques han d'assegurar la interoperabilitat i la seguretat dels sistemes i les solucions adoptades per cadascuna d'aquestes. Per altra banda, han de fomentar la seva reutilització per altres administracions públiques.

6.1. La interoperabilitat

Per a aconseguir la comunicació entre les administracions per mitjà dels mitjans electrònics cal garantir la interoperabilitat, de manera que els sistemes d'informació de les diverses administracions públiques puguin efectivament interconnectar i intercanviar la informació (Vegeu Gamero Casado, 2017, i Martínez Gutiérrez, 2017).

La interoperabilitat és la capacitat dels sistemes d'informació i dels procediments a què aquests donen suport, de compartir dades i possibilitar l'intercanvi d'informació i coneixement entre aquests. La interoperabilitat permet que les administracions públiques puguin comunicar, interpretar i intercanviar les dades. Per això, cal que defineixin i comparteixin uns estàndards comuns.

La interoperabilitat es manifesta en diferents dimensions: la tècnica (relativa als aspectes tècnics vinculats a la relació entre els sistemes d'ordinadors i els serveis), la semàntica (relativa al significat en l'ús de les dades i la informació, garantint que qualsevol aplicació pugui entendre el significat precís de la informació) i l'organitzativa (relativa a la definició dels objectius dels processos i serveis de les organitzacions en la prestació de serveis electrònics o d'iniciatives de cooperació o integració dels *back offices*). Les dimensions tècnica i semàntica constitueixen la vessant tecnològica de la interoperabilitat. Per tant, la interoperabilitat no solament és un aspecte tècnic sinó que també es tradueix en la capacitat de les organitzacions per a interactuar amb objectius consensuats i comuns.

L'LPACAP i l'LRJSP inclouen nombroses referències a la interoperabilitat, per exemple, en relació amb la validesa i eficàcia de les còpies efectuades per les administracions públiques, la remissió dels expedients electrònics, l'ús de les plataformes pròpies per a prestar serveis de forma més eficient, els sistemes i solucions adoptades per les administracions públiques per a garantir l'obligació de relacionar-se per mitjans electrònics, les seues electròniques, la signatura electrònica o els directoris d'aplicacions per a la seva lliure reutilització.

L'Esquema Nacional d'Interoperabilitat comprèn el conjunt de criteris i recomanacions en matèria de seguretat, conservació i normalització de la informació, dels formats i de les aplicacions que han de tenir en compte les administracions públiques per a la presa de decisions tecnològiques que garanteixin la interoperabilitat¹².

⁽¹²⁾Article 156.1 LRSJP i Reial decret 4/2010, de 8 de gener, pel qual es regula l'Esquema Nacional d'Interoperabilitat en l'àmbit de l'Administració electrònica.

⁽¹³⁾Article 4 ENI.

L'Esquema Nacional d'Interoperabilitat es basa en els principis següents¹³:

- **La interoperabilitat com a qualitat integral.** La interoperabilitat s'ha de tenir present al llarg del cicle de vida dels serveis i sistemes (planifica-

ció, disseny, adquisició, construcció, desplegament, explotació, publicació, conservació i accés o interconnexió amb els mateixos).

- **El caràcter multidimensional de la interoperabilitat.** La interoperabilitat presenta diferents dimensions (organitzativa, semàntica i tècnica). D'aquesta manera, a la pràctica es manifesta en els acords interadministratius, en el desplegament dels sistemes i serveis, en la determinació i ús d'estàndards, en les infraestructures i serveis bàsics de les administracions públiques i en la publicació i reutilització de les aplicacions, de la documentació associada i d'altres objectes d'informació. La interoperabilitat també té una dimensió temporal que ha de garantir l'accés a la informació al llarg del temps.
- **Enfocament de solucions multilaterals.** Les administracions públiques han d'afavorir una aproximació multilateral a la interoperabilitat de manera que es puguin obtenir els avantatges derivats de l'escalat, de l'aplicació de les arquitectures modulars i multiplataforma, de compartir, de reutilitzar i de col·laborar.

Per a la seva implementació, l'ENI preveu diferents instruments com ara l'inventari de procediments administratius i serveis, la relació de models de dades d'intercanvi, el catàleg d'estàndards i especificacions tècniques, i també les normes tècniques d'interoperabilitat que seran d'obligat compliment.

En l'actualitat, hi ha vigents les normes tècniques d'interoperabilitat següents:

- Catàleg d'estàndards.
- Document electrònic.
- Digitalització de documents.
- Expedient electrònic.
- Política de signatura electrònica i de certificats de l'Administració.
- Protocols d'intermediació de dades.
- Relació de models de dades.
- Política de gestió de documents electrònics.
- Requisits de connexió a la xarxa de comunicacions de les administracions públiques espanyoles.
- Procediments de còpia autèntica i conversió entre documents electrònics, des de paper o altres mitjans físics a formats electrònics.
- Model de dades per a l'intercanvi de seients entre les entitats registrals.
- Reutilització de recursos d'informació.
- Reutilització i transferència de tecnologia.
- Declaració de conformitat amb l'Esquema Nacional d'Interoperabilitat.
- URL d'esquemes XML.

Web recomanada

Disponibles a: https://administracionelectronica.gob.es/pae_Home/pae_Estrategias/pae_Interoperabilidad_Inicio/pae_Normas_tecnicas_de_interoperabilidad.html.

Les normes tècniques d'interoperabilitat són aprovades pel Ministeri de la Presidència, a proposta de la Comissió Sectorial d'Administració Electrònica i són d'obligat compliment per a les administracions públiques.

6.2. La reutilització de les aplicacions

La reutilització dels sistemes i de les aplicacions constitueix un instrument per a fomentar la interoperabilitat, a més de suposar un mecanisme per a aconseguir una major eficiència i estalvi en el desenvolupament de l'Administració electrònica.

La reutilització dels sistemes i de les aplicacions comporta nombrosos avantatges, ja que permet aprofitar solucions i serveis compartits i reutilitzables basats en codi obert, cosa que suposa una oportunitat per a l'eficiència de les administracions públiques, atès que redueix els costos de desenvolupament i de temps en la implementació d'aplicacions. La reutilització dels sistemes i de les aplicacions facilita la interoperabilitat.

Per a facilitar la reutilització de les aplicacions, les administracions han de posar a disposició de la resta d'administracions públiques les aplicacions desenvolupades pels seus serveis o que hagin estat desenvolupades per tercers i els drets de propietat intel·lectual de què siguin titulars¹⁴. Aquestes aplicacions poden ser declarades de fonts obertes, quan d'això se'n derivi una transparència més gran en el funcionament de l'Administració pública o es fomenti amb això la incorporació dels ciutadans a la societat de la informació.

⁽¹⁴⁾Article 157 LRJSP.

L'LRJSP preveu que les administracions públiques puguin acordar la repercussió del cost d'adquisició o fabricació de les aplicacions cedides.

L'Esquema Nacional d'Interoperabilitat determina les condicions de llicenciaments aplicables a les aplicacions amb la finalitat de facilitar l'aprofitament i la reutilització. En particular, es disposa que les administracions públiques utilitzaran aplicacions de fonts obertes amb llicències que assegurin que es poden executar per a qualsevol propòsit, permetin conèixer el seu codi font, es puguin modificar o millorar, es puguin redistribuir a altres usuaris amb o sense canvis sempre que l'obra derivada mantingui aquestes mateixes quatre garanties.

L'LRJSP disposa que les administracions públiques abans d'adquirir, desenvolupar o mantenir una aplicació hauran de consultar el directori general d'aplicacions, dependent de l'Administració general de l'Estat, si hi ha solucions disponibles per a la reutilització. En aquest directori, hi ha de constar tant les aplicacions disponibles de l'Administració general de l'Estat com les disponibles en els directoris integrats d'aplicacions de la resta d'administracions¹⁵.

⁽¹⁵⁾Sobre l'abast d'aquesta previsió, vegeu la sentència del Tribunal Constitucional 55/2018, de 24 de maig.

L'Administració general de l'Estat ha de mantenir disponible aquest directori d'aplicacions en què constaran tant les aplicacions disponibles de l'Administració general de l'Estat com les disponibles en els directoris integrats d'aplicacions de la resta d'administracions. El Centre de Transferència de Tecnologia és el portal on l'Administració publica el seu directori general d'aplicacions per a afavorir la reutilització de les solucions a totes les administracions públiques.

Centre de Transferència de Tecnologia

Font: <https://administracionelectronica.gob.es/ctt/buscadorSoluciones.htm>.

Per altra banda, les administracions públiques han de mantenir els directoris d'aplicacions actualitzats per a la seva lliure reutilització, de conformitat amb el que disposa l'Esquema Nacional d'Interoperabilitat. Els directoris de les diferents administracions públiques han de ser compatibles i estar interconnectats, en particular, amb el directori general de l'Administració general de l'Estat.

En cas que hi hagi una solució disponible, les administracions públiques estaran obligades al seu ús llevat que la no reutilització sigui més eficient i així es justifiqui¹⁶.

L'Administració general de l'Estat ha de prestar suport per a la lliure reutilització de les aplicacions. L'Administració estatal també ha d'impulsar el desenvolupament d'aplicacions, formats i estàndards comuns en el marc dels esquemes d'interoperabilitat i seguretat.

⁽¹⁶⁾Article 157.3 LRJSP.

Abreviatures

LPACAP: Llei 39/2015, d'1 d'octubre, del procediment administratiu comú de les administracions públiques.

LRJSP: Llei 40/2015, d'1 d'octubre, de règim jurídic del sector públic.

LTAIGB: Llei 19/2013, de 9 de desembre, de transparència, accés a la informació pública i bon govern.

Bibliografia

Barnés Vázquez, J. (2007). «Sobre el derecho administrativo de la información». *Revista Catalana de Dret Públic*, núm. 35.

Cerrillo i Martínez, A. (2010). «La administración electrónica en el derecho autonómico comparado». *Revista Vasca de Administración Pública. Herri-Arduralaritzako Euskal Aldizkaria*, núm. 86 (gener-abril), pàg. 15-60.

Cerrillo i Martínez, A.; Alguacil, M.; González, S.; Moro, A. (Ed.). (2016). *A las puertas de la administración digital. Una guía detallada para la aplicación de las Leyes 39/2015 y 40/2015*. Madrid: Institut Nacional d'Administració Pública.

Cierco Seira, C. (2011). «La Administración electrónica al servicio de la simplificación administrativa: luces y sombras». *Revista Aragonesa de Administración Pública*, núm. 38, pàg. 155-219.

European Comission (2017). *eGovernment in Spain*. Disponible a: https://joinup.ec.europa.eu/sites/default/files/inline-files/eGovernment_in_Spain_March_2017_v3_00.pdf.

Gamero Casado, E. (2014). «Hacia la simplificación de los procedimientos administrativos. El procedimiento administrativo adecuado». A: L. Míguez Macho, M. Almeida Cerredo i D. Santiago Iglesias (Ed.), *La simplificación de los procedimientos administrativos. Actas del IX Congreso de la Asociación Española de Profesores de Derecho Administrativo*. Santiago de Compostela: Escola Galega d'Administració Pública.

Gamero Casado, E. (2016). «Panorámica de la administración electrónica en la nueva legislación administrativa básica». *Revista Española de Derecho Administrativo*, núm. 175, pàg. 15-27.

Gamero Casado, E. (2017). «Administración electrónica e interoperabilidad». A: I. Martín Delgado (Ed.), *La reforma de la administración electrónica: una oportunidad para la innovación desde el derecho* (pàg. 499-517). Madrid: Institut Nacional d'Administració Pública.

Kaplan, J. (2017). *Inteligencia artificial. Lo que todo el mundo debe saber*. Saragossa: Teell.

Lessig, L. (1998). *The Laws of Cyberspace*.

Lessig, L. (2001). *El código y otras leyes del ciberespacio*. Madrid: Taurus.

Martínez Gutiérrez, R. (2017). «Capítulo LI. Relaciones interadministrativas por medios electrónicos: interoperabilidad». A: E. Gamero Casado, S. Fernández Ramos i J. Valero Torrijos (Ed.), *Tratado de Procedimiento Administrativo Común y Régimen Jurídico Básico del sector público* (vol. 1, pàg. 2.891-2.932). València: Tirant lo Blanch.

OECD (2014). *Recommendation of the Council on Digital Government Strategies*.

United Nations Network of Public Administration. (2018). *eGovernment Survey 2018*. Disponible a: https://publicadministration.un.org/egovkb/Portals/egovkb/Documents/un/2018-Survey/E-Government%20Survey%202018_FINAL%20for%20web.pdf.

Valero Torrijos, J. (2012). «La Ley 11/2007 cinco años después balance desde la perspectiva jurídica». *Bole.tic*, núm. 63.

Velasco Rico, C. (2017). «Novedades en materia de administración electrónica». A: C. Velasco Rico (Ed.), *Reflexiones sobre la reforma administrativa de 2015. Análisis crítico de las Leyes de Procedimiento Administrativo Común y de Régimen Jurídico del Sector Público*. Madrid: Marcial Pons.